

HCR/SVA/SR.4
Terjesztés
KORLÁTOZOTT
1957. február 7.
CSAK ANGOLUL

9. dokumentum

AZ EGYESÜLT NEMZETEK MENEKÜLTÜGYI FŐBIZTOSÁNAK HIVATALA

Koordinációs Bizottság a Magyarországról jött menekültek megsegítésére

ÖSSZEFOGLALÓ JEGYZŐKÖNYV A NEGYEDIK ÉRTEKEZLETRŐL,
amelyet a Nemzetek Palotájában tartottak Genfben, 1957. február 5-én, kedden.

JELLEN VANNAK:

Elnököl: LINDT úr (az Egyesült Nemzetek menekültügyi főbiztosa)

Egyesült Államok küldöttsége – az USEP képviselőjében – NICHOL úr

Egyesült Nemzetek Európai Hivatala – REHLING úr

Egészségügyi Világszervezet – BEGG asszony

Európai Migráció Kormányközi Bizottsága – STANSBY úr

Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala – PINEGAR úr, McCOY úr

Önkéntes szervezetek

Amerikai Egyesített Elosztási Bizottság/HIAS – Dr. ELFENBEIN

Testvéri Szolgálat Bizottság – ZIGLER úr

Nemzetközi Munkás Önszegélyezés – BAN asszony

Nemzetközi Katolikus Migrációs Bizottság – Dr. HEERWAGEN

Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága – MATHEZ asszony

Nemzetközi Gyermejjóléti Unió – THÉLIN úr

Nemzetközi Szociális Szolgálat – DODDS kisasszony

Nemzetközi Megmentési Bizottság – De JAGER kisasszony

Vöröskereszt Társaságok Ligája – DUNNING úr, HANTCHEF úr

Lutheránus Világszövetség – ANDERSON úr

Országos Katolikus Jóléti Konferencia – St. JOHN úr

Unitárius Szolgálat Bizottsága – MATTHEY asszony

Egyetemi Világszolgálat – LÖHRIG kisasszony

ORT Világunió – BRAUDE úr

ENSZ Társaságok Világszövetsége – Hongkongi Szervezet – TSANG úr

Egyházak Világtanácsa – Dr. LEDERMANN

YWCA Világszövetség – STOETWEGEN kisasszony

YMCA Világszövetség – MOYSE úr

Veteránok Világszövetsége – LENZ úr

A FŐBIZTOS a Végrehajtó Bizottság éppen befejeződött negyedik ülészakán hozott döntésekre utalt, amikor megnyitotta az ülést. Két jelentést mutatott be a Bizottságnak a Magyarországról jött menekültek témájában, az egyiket Ausztriát illetően, míg a másikat Jugoszláviáról. Vélhetően a határrendészeti szabályok az osztrák határnál történt megszigorításának¹²³ köszönhetően, a Jugoszláviába belépő menekültek száma az utóbbi időben átlagosan napi 500 és 600 között van, míg az Ausztriába menők száma átlagosan napi 50-re csökkent. Jugoszláviában a Gerovo táborban elszállásolt 1300 főn kívül a menekültek mindeddig kis hotelekben és szállókban lettek elhelyezve. De a probléma mostanra súlyossá vált, ugyanis jóllehet a jugoszláv kormány korábban úgy becsülte, hogy körülbelül 10 000 embert tud befogadni, a menekültek száma már több mint 16 000. Ezeknek a menekülteknek a legjobb megoldás nyilvánvalóan a kivándorlás lenne, de ha ez a lehetőség nem valósul meg, sürgőssé fog válni, hogy tábort vagy más szállást építsenek a számukra. Ezek a menekültek, ahogyan az Ausztriában lévők is, az ő [a menekültügyi főbiztos] mandátuma alá tartoznak, és felhívást intéz minden jelen lévő képviselőhöz, hogy amire lehetőségük van, tegyék meg a menekültek Jugoszláviából való kivándorlásának biztosítása érdekében.

Az ausztriai problémáról szóló jelentés, amelyet a[z UNREF] Végrehajtó Bizottságnak nyújtott be, az osztrák kormány feltételezésein alapszik egyfelől arra vonatkozóan, hogy hány menekült marad Ausztriában június 30-ig, másfelől hogyan alakul ez a szám az év végéig. A

¹²³ Münnich Ferenc mint a fegyveres erők minisztere 1956. december 11-én parancsot adott ki, amelyben elrendelték a rendőri állomány feltöltését Győr-Sopron és Vas megyékben, továbbá megszigorították a beutazást a határsávba. Még december folyamán Szalva János ezredes, a Határőrség országos parancsnoka javaslatcsomagot dolgozott ki, amelyben kérte a határsértések súlyos bűncselekménnyé minősítését, a határőrség szigorúbb őrzését, a nyugati országrészben szolgálatot teljesítő rendőrség létszámának felemelését. Részben ezeket a javaslatokat emelték be az 1957. január elején készített kormány-előterjesztésbe, amely indítványozta a jogszabályok szigorítását, a személyi igazolványok és útlevelek különleges megjelölését, a határőrség jutalmazását és 10 000 ember kivándorlásának engedélyezését. A kormány január 24-i ülésén Kádár János bejelentette, hogy a nyugati és déli határ mentén „műszaki zárat” létesítenek. A Határőrség parancsnoka a műszaki zárat kétsoros szögesdrót kerítéssel és kiegészítőként egy alacsony dróthenger akadállyal javasolta megvalósítani. Januárban azonban még mindig tízezernél több ember átjutott a határon. Gecsényi Lajos: A „második” vasfüggöny (http://www.natarch.hu/archivnet/old/rovat/cikk.phtml?cikk_kod=244).

becslések szerint a gondozás és ellátás költsége 27 000 000 dollár felett lesz. Jugoszlávia esetében a becslés június 30-ig 14 000 000 dollár. A jugoszláv kormány úgy becsüli, hogy végül akár 22 000 menekült is beléphet az ország területére, ami elkerülhetetlenné tenné, hogy speciális szállásokat építsenek számukra. A Végrehajtó Bizottság tudomásul vette ezeket a becsléseket, és a főbiztosra bízta, hogy a főtítkárral konzultálva határozza meg a kormányokhoz küldendő következő felhívás célösszegét. A felhívást remélhetőleg a következő héten kiadják.¹²⁴

Az osztrák belügyminiszter megrázó felhívást intézett a Végrehajtó Bizottsághoz arról, hogy az elsődleges befogadás államait nem lehet büntetni és arra kényszeríteni, hogy viseljék a sürgősségi helyzet minden következményét, hanem a nemzetközi közösség más résztvevőinek ugyanúgy ki kell venni ebből részüket a menekültek befogadása és a pénzügyi hozzájárulás tekintetében egyaránt. Azt is hangsúlyozta, hogy nem tisztességes a másodlagos befogadás államai részéről, ha csupán a legjobb elemeket válogatják ki, hátrahagyva azokat, akik kevésbé lesznek képesek hozzájárulni a közösség gazdasági életéhez. A Végrehajtó Bizottság által elfogadott határozat magában foglal egy kormányokhoz intézett felhívást, hogy nyújtsanak segítséget az elsődleges befogadás országainak terheik viselésében.

Attól a vágytól vezettetve, hogy megkíméljék a magyar menekülteket, hogy a korábbi menekültek sorsában osztozzanak, akiket a táborokban hagyva sok évig tartó hiábavaló tengődésre kárhoztattak, a Főbiztos Hivatala az UNREF végleges megoldás programjának alapján hosszú távú programot dolgozott ki számukra. A Végrehajtó Bizottság mindazonáltal úgy érezte, hogy korai még a Magyarországról jött menekülteket bevonni az UNREF-programba, inkább azt ajánlották, hogy egyes javasolt projekteket a sürgősségi segélyfelhíváson kívül valósítsanak meg és finanszírozzanak. A Végrehajtó Bizottság tagjai között egyhangú volt az egyetértés abban, hogy a lakásépítési projektnek nagy jelentősége van.

Kezdt bizonyos nyugtalanság mutatkozni a menekültek körében, akik attól kezdtek félni, hogy tengerentúlra való kivándorlásuk esélyei egyre halványodnak. Fennáll bizonyos veszélye annak is, hogy tábori pszichózis alakul ki az Ausztriában hagyott menekültek között. A főbiztos ezért hangsúlyozta, hogy a legnagyobb szükség van a kivándorlási lehetőségek növelésére a Jugoszláviában és az Ausztriában lévő menekültek részére egyaránt, valamint a

¹²⁴ Az ENSZ-főtítkár és a főbiztos második közös felhívására – alapos előzetes számítások után – 1957. március 11-én került sor: az 1957 végéig szükségesnek ítélt összeget, 23 153 425 dollárt kértek a menekültek ellátásának ausztriai és jugoszláviai biztosítására.

további pénzügyi segítségnyújtásra az elsődleges befogadás államai számára. Szándékában áll, hogy felhívást intéz a kormányokhoz mindkét kérdésben.

St. JOHN úr (Országos Katolikus Jóléti Konferencia) kérdésére válaszolva a FŐBIZTOS elmondta, hogy a Jugoszláviában lévő menekültek kivándorlásra való felkészítése és az önkéntes szervezetek ebben betöltendő esetleges szerepe akkor fog felmerülni, ha néhány ország jelentős kvótákat fog felajánlani. Jelenleg Franciaország beleegyezett abba, hogy 200 menekültet átvesz Jugoszláviától, amennyiben azok biztosítékot adnak arra, hogy Franciaországban kívánnak letelepedni. Svájc kész hasonló feltételek mellett 100 menekültet befogadni. Németország készen áll rá, hogy minden német nemzetiségi eredetű menekültet befogadjon, akik néhány százan lehetnek. Olaszország pedig az ország jól ismert nehézségei ellenére beleegyezett, hogy átvesz 60 menekültet ideiglenes tartózkodásra. Továbbá Belgium és Ausztria készen állnak arra, hogy befogadják mindazokat a menekülteket, akik egyesülni szeretnének ezekben az országokban lévő családjaikkal. A Végrehajtó Bizottság arra utasította [a menekültügyi főbiztos] Hivatalát, hogy készítsen jelentést a magyar menekültek hosszú távú szükségleteiről. Az önkéntes szervezetek véleményét biztosan kikérik ebben az ügyben.

DUNNING úr (Vöröskereszt Társaságok Ligája) beszámolt arról, hogy a február 2-i helyzet szerint a Liga 43 000 táborban lakó magyar menekültért vállalt felelősséget. Azoknak a menekülteknek a pontos számát, akikért a Liga felelősséget vállalt, azoknak a jelenlegi táboroknak a befogadóképessége határozta meg, amelyeket az osztrák hatóságok jelöltek ki számukra, de az aktuális szám az érkezések és a távozások függvényében némileg változhat. A Liga előre kívánja jelezni, hogy április hónap folyamán kötelezettségvállalásait 50 000 főig ki tudja terjeszteni.

A Liga kezdettől fogva tudatában volt a veszélynek, hogy nyugtalanság támadhat a nagy létszámú, tétlenségre kárhóztatott menekült között, ezért a táborok igazgatására szerződött nemzeti csoportok mindegyikében van a kikapcsolódásért felelős igazgató. Az önkéntes szervezetek segítségével erőfeszítéseket tettek, hogy bizonyos kikapcsolódási és tanulási lehetőséget biztosítsanak minden táborban.

A Jugoszláv Vöröskereszt Főtitkárával való konzultáció után a Liga 10 kocsirakomány mennyiségű ruhát és pokrócot irányított Jugoszláviába, és képviselőt küld Genfből, hogy a szükséges segítség megadása érdekében tanulmányozza az együttműködés legjobb módját.

A FŐBIZTOS kifejezte mély nagyrabecsülését a Vöröskereszt Társaságok Ligájának gyakorlati együttműködéséért és kooperatív szelleméért. A Liga gondozásában lévő táborok stabil tényezőt jelentenek egy különben változásban lévő horizonton, és úgy hiszi, hogy a

magyar menekültek érdekében létrehozott számos létesítményt később át lehet alakítani vagy más táborokba át lehet szállítani.

BAN asszony (Nemzetközi Munkás Önszegélyezés) beszámolt arról, hogy az osztrák szakszervezetekkel együttműködve intézkedéseket tettek, hogy egy budapesti magyar színházból való színészcsoport meglátogassa a táborokat és szórakoztassa a menekülteket.

MATHEZ asszony (Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága) beszámolt arról, hogy a Nemzetközi Bizottság folytatja erőfeszítéseit a menekültek teljes cédulakatalógusának létrehozása érdekében, hogy megválaszolhassa a hozzá érkező kéréseket és segítsen a családok egyesítésében. Ez a munka halad, noha jelenleg bizonyos nehézségek mutatkoznak bizonyos országokban lévő menekültekre vonatkozó információk beszerzésében. A jugoszláv hatóságok beleegyeztek, hogy együttműködnek ebben a munkában. A Nemzetközi Bizottság a megkeresésekre való válaszadáson túl mindeddig nem vállalt kezdeményezést a családok egyesítése érdekében.

LEDERMANN úr (az Egyházak Világtanácsa) kérdésére válaszolva MATHEZ asszony elmondta, hogy a Nemzetközi Bizottság jelenleg nincsen abban a helyzetben, hogy a lakosságon belüli meghatározott külön csoportoknak vigyen Magyarországra segélyszállítmányt. A Magyar Vöröskereszttel és a magyar kormánnyal kötött egyezségnek megfelelően a Bizottság segélyét megkülönböztetés nélkül osztják szét a legrászorultabbak között.

BAN asszony hozzátette, hogy az osztrák szakszervezetek segélyszállítmányt küldtek Magyarországra, főleg a közművekben dolgozó munkáscsoportok számára.

A FŐBIZTOS hangsúlyozta, hogy az UNREF Végrehajtó Bizottságának határozata hivatkozik a családegyesítés fontos elvére.

STANSBY úr (Európai Migráció Kormányközi Bizottsága) beszámolt arról, hogy jelenleg az Ausztriából történő elszállítások száma meghaladja az új érkezőkét – január 1. óta 16 600-an hagyták el az országot és 13 000-en léptek be. Mindazonáltal továbbra is igen nagy szám maradt. Az ICEM szállításait az utóbbi időben a pénzalapok hiánya miatt csökkenteni kellett, de röviddel ezelőtt ismertté vált, hogy az Egyesült Államok kormánya 5 200 000 dollárt utalt a magyar menekültek elszállítására, így az elszállítás remélhetőleg haladéktalanul és teljes sebességgel folytatódni fog. Az ICEM Végrehajtó Bizottsága bizonyos prioritásokat fogalmazott meg az elszállításokban. Az első prioritás Ausztria, a második Olaszország. Az USA most javasolt új törvényei erőteljes hatással lehetnek az elszállítás végső szakaszára.

A FŐBIZTOS megjegyezte, hogy minden, ICEM-nek nyújtott támogatást úgy vesz, hogy azzal a menekülteket és saját hivatalát is támogatják.

MOYSE úr (YMCA) kifejtette, hogy az YMCA a szabadidős tevékenységek biztosításán túl is nagyon szorosan együttműködik a Vöröskereszt Társaságok Ligájával. Terveket dolgoztak ki 17 nagy IWCA-központ megnyitására, amelyből 9 már megnyílt.

ANDERSON úr (Lutheránus Világszövetség) kérdésére válaszolva a FŐBIZTOS megerősítette, hogy kisszámú menekült visszatért az Egyesült Államokból Ausztriába. Az elsődleges befogadás országa elvileg nem tekinthető állandó lakóhelynek, és nem lehet arra kényszeríteni, hogy fogadjon vissza letelepedési országból kiutasított menekülteket. Mindazonáltal jelenleg a kérdéstről kétoldalú tárgyalások folynak.

Egy másik kérdésre válaszolva a FŐBIZTOS elmondta, hogy nem kapott megerősítő választ azokkal a híresztelésekkel kapcsolatban, amelyek szerint menekültek egy csoportja Lengyelországba ment volna. Arról is szólnak meg nem erősített híresztelések, hogy menekültek keltek volna át Csehszlovákiába.

LÖHRIG kisasszony (Egyetemi Világszolgálat) elmondta, hogy szervezetük Jugoszláviában lévő képviselőiktől átfogó jelentést vár az ottani szükségletekről. A szervezet segít szabadidős tevékenységek biztosításában Ausztriában. Remélik, hogy hamarosan küldhetnek egy 200 egyetemistából álló csoportot Kanadába.

Végezetül a FŐBIZTOS így foglalta össze hivatalának ausztriai tevékenységét:

1. Pénzügyi támaszt nyújt a Vöröskereszt Társaságok Ligájának a táborok üzemeltetéséhez június 30-ig.

2. Közvetlen pénzügyi segítséget nyújt az osztrák kormánynak a Liga számára kijelölt táborok tervezett időre történő felújítására és felszerelésére.

3. Pénzösszeget különít el a Vöröskereszt Társaságok Ligájával együttműködésben az osztrák–magyar határ térségében végzett tevékenységhez.

4. 100 000 dollárt különít el az önkéntes szervezetek munkájához olyan tevékenységekre, amelyek nincsenek fedezve más forrásokból származó hozzájárulásokból.

Az UNREF Végrehajtó Bizottsága megállapított bizonyos prioritásokat arra vonatkozóan, hogyan költse el a pénzt a magyar menekültekre Ausztriában, és egyhangú felhívást intéztek a Vöröskereszt Társaságok Ligájához, hogy találjanak módot tevékenységük folytatására június 30. után is. Felhívta a figyelmet a Végrehajtó Bizottság Negyedik Ülésszakáról készült teljes jelentésre (A/AC.79/60 számú dokumentum), amely minden képviselő rendelkezésére áll. A hozzájárulási ígervényekről és a befogadási felajánlásokról szóló legutóbbi nyilatkozatokat ezzel az összefoglaló jegyzőkönyvvel együtt fogják közzé tenni.

Megállapodtak abban, hogy a Koordinációs Bizottság február 19-én, kedden, délután 3 órakor újra összeül.

AUNOG: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Coordination Committee for Assistance to Refugees from Hungary, Summary record of the fourth meeting held at the Palais des Nations, Geneva, 5 February 1957, HCR/SVA/SR.4, restricted (1957. február 7.). G. I. 30/2 (Situation in Hungary, Relief measures, Refugees), Jacket n° 2 (11 January 1957 – 11 November 1957).